

Michał Skwierczyński

KOŚCIELNA OSOBA PRAWNA JAKO LICENCJOBORCA AUTORSKICH PRAW MAJĄTKOWYCH

W Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 r.¹ nie ma regulacji odnoszących się wprost do praw autorskich w Kościele Katolickim. Dopiero Kodeks Kanonów Kościołów Wschodnich z 1990 r.² przyznał prawo do własności intelektualnej autorowi, wskazując, że „dzieło intelektualne autora jest pod ochroną prawną, zarówno gdy tworzy jego uprawnienia osobiste, jak też jako źródło praw dziedzicznych” (kan. 666 § 1). W literaturze wyrażany jest jednak pogląd, iż wobec luki w systemie prawnym Kościoła łacińskiego w kwestii ochrony praw autorskich, kan. 666 KKKW posiada znaczenie normatywne także w Kościele łacińskim, ponieważ zasady interpretacji prawa odsyłają do całego ustawodawstwa Kościoła [Adamowicz i Kawa 2000, 52]. Znajduje on swoje uzasadnienie w zasadzie ogólnej KPK/83: „Jeśli w określonej sprawie brak wyraźnej ustawy, powszechnej lub partykularnej, albo prawa zwyczajowego, sprawa – z wyjątkiem karnej – winna być rozstrzygnięta z uwzględnieniem ustaw wydanych w podobnych sprawach, ogólnych zasad prawnych z zachowaniem słuszności kanonicznej,

MGR MICHAŁ SKWIERCZYŃSKI – doktorant, Katedra Prawa Kanonicznego i Prawa Wyznaniowego, Instytut Teologii Pastoralnej Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu; adres do korespondencji: ul. Katedralna 9, 50-328 Wrocław; e-mail: mskwierczynski@wp.eu

¹ *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus* (25.01.1983), AAS 75 (1983), pars II, s. 1-317; tekst polski w: *Kodeks Prawa Kanonicznego*, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Pallottinum, Poznań 1984 [dalej cyt.: KPK/83].

² *Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus* (18.10.1990), AAS 82 (1990), s. 1045-363; tekst polski w: *Kodeks Kanonów Kościołów Wschodnich promulgowany przez papieża Jana Pawła II*, tł. L. Adamowicz, M. Dyjakowska, Wydawnictwo Archidiecezji Lubelskiej Gaudium, Lublin 2002 [dalej cyt.: KKKW].

jurysprudencji, praktyki Kurii Rzymskiej oraz powszechnej i stałej opinii uczonych” (kan. 19). W kontekście analizowanego zagadnienia istotne znaczenie ma również odwołanie się ustawodawcy kościelnego wprost do ustaw cywilnych, m.in. w zakresie norm dotyczących umów i zobowiązań (kan. 1290), włączające zagadnienia dotyczące praw autorskich w obręb zainteresowania dziedziny prawa majątkowego Kościoła. W polskich warunkach znalazło to dodatkowe potwierdzenie w wyraźnym przyjęciu przez Kościół przepisów prawa państwowego za własne, o czym stanowi art. 23 Konkordatu z 1993 r.³, zgodnie z którym kościelne osoby prawne mogą zgodnie z przepisami prawa polskiego nie tylko nabywać dobra materialne, tj. mienie nieruchomości i ruchome, ale także niematerialne dobra kościelne, wymienione w tym przepisie *explicite* jako prawa majątkowe. Dokonywanie przez struktury Kościoła wszystkich działań w sferze majątkowej zgodnie z regułami państwowego prawa cywilnego harmonizuje z tendencją do kanonizowania tego prawa, czyli do uznawania jego przepisów za obowiązujące w kościelnym prawie majątkowym [Góralski i Pieńdyk 2000, 128], co w odniesieniu do regulacji prawnych, mających za zadanie ochronę autorskich praw majątkowych, oznacza przede wszystkim konieczność zapewnienia zgodności zawieranych umów, bardzo często przybierających postać umowy licencyjnej, z ustawą *o prawie autorskim i prawach pokrewnych*⁴. Zarządcy kościelnych osób prawnych, wchodząc w obrót regulowany państwowymi przepisami rangi ustawowej, powinni dochować należytej staranności, aby treść zawieranej umowy licencyjnej w pełni odpowiadała procesowym i materialnym wymogom prawa.

1. MAJĄTKOWE PRAWA AUTORSKIE

Polski ustawodawca przyjął koncepcję dualizmu praw autorskich [Barta, Czajkowska-Dąbrowska, Cwiąkański, i Traple 2005, 228], która zakłada, że utwór⁵ jest chroniony przez przyznanie twórcy podmiotowych praw autorskich, tj. osobistych i majątkowych.

³ Konkordat między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską, podpisany w Warszawie dnia 28 lipca 1993 r., Dz. U. z 1998 r., Nr 51, poz. 318.

⁴ Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. *o prawie autorskim i prawach pokrewnych*, Dz. U. z 2016 r., poz. 666 z późn. zm. [dalej cyt.: u.p.a.p.p.].

⁵ „Każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiejkolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia” (art. 1 ust. 1 u.p.a.p.p.).

Autorskie prawa osobiste przysługują jedynie autorowi. Zgodnie z art. 16 u.p.a.p.p. chronią one nieograniczoną w czasie i niepodlegającą zrzeczeniu się lub zbyciu więź twórcy z utworem, a w szczególności prawo do autorstwa utworu, oznaczenia utworu swoim nazwiskiem lub pseudonimem albo do udostępniania go anonimowo, nienaruszalności treści i formy utworu oraz jego rzetelnego wykorzystania, decydowania o pierwszym udostępnieniu utworu publiczności, nadzoru nad sposobem korzystania z utworu.

Natomiast autorskie prawa majątkowe mają na celu głównie ochronę ekonomicznych interesów twórcy, a w szczególności ochronę wartości materialnej utworu oraz korzyści płynących z jego eksploatacji. W przeciwieństwie do autorskich praw osobistych, mogą być one przedmiotem obrotu. Ochrona autorskich praw majątkowych przebiega na płaszczyźnie zarówno cywilnoprawnej, jak i karnej. Zgodnie z art. 79 u.p.a.p.p. uprawniony (twórca, ale także każdy inny podmiot, w tym kościelna osoba prawna, który zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa posiada tytuł prawny do korzystania z utworu), którego autorskie prawa majątkowe zostały naruszone, może wystąpić do osoby, która naruszyła te prawa, m.in. z żądaniem zaniechania naruszenia, usunięcia skutków naruszenia, naprawienia wyrządzonej szkody czy wydania uzyskanych korzyści.

Każdy podmiot, któremu przysługują majątkowe prawa autorskie, może nie tylko wystąpić z roszczeniem o naprawienie wyrządzonej szkody na zasadach ogólnych⁶, ale – co należy uznać za przejaw szczególnej ochrony praw autorskich – może żądać zapłaty sumy pieniężnej w wysokości odpowiadającej dwukrotności, a gdy naruszenie jest zawinione, nawet trzykrotności stosownego wynagrodzenia, które w chwili jego dochodzenia byłoby należne tytułem udzielenia przez uprawnionego zgody na korzystanie z utworu (art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b u.p.a.p.p.)⁷. Ścieżki procesowe wzajem-

⁶ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. *Kodeks cywilny*, Dz. U. z 2017 r., poz. 459 [dalej cyt.: k.c.], art. 471.

⁷ Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b u.p.a.p.p. jest niezgodny z art. 64 ust. 1 i 2 w zw. z art. 31 ust. 3 i art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie, w jakim zobowiązuje do zapłaty trzykrotności stosownego wynagrodzenia podmiotowi uprawnionemu z tytułu autorskich praw majątkowych, zob. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 czerwca 2015 r., sygn. akt SK 32/14, <http://trybunal.gov.pl/rozprawy-i-ogloszenia-orzeczen-wyroki-i-postanowienia/art/8389-prawo-autorskie-ochrona-majatkowych-praw-autorskich-odszkodowanie> [dostęp: 5.10.2016]. Wyrok Trybunału wszedł w życie z dniem ogłoszenia, tj. 1 lipca 2015 r., Dz. U. poz. 932. Z tą datą cytowany przepis u.p.a.p.p. utracił moc w zakresie dotyczącym wysokości ryczałtowego odszkodowania związanego z zawinionym naruszeniem autor-

nie się wykluczają, co oznacza, że podmiot, którego autorskie prawa majątkowe zostały naruszone, powinien podjąć decyzję o wyborze jednej z nich.

Dodatkowo wskazać należy, że ustawodawca w art. 65 u.p.a.p.p. wprowadził istotne domniemania interpretacyjne umów, których przedmiotem pozostają autorskie prawa majątkowe. I tak, gdy w umowie nie doszło do wyraźnego wskazania, iż jej przedmiotem pozostaje przeniesienie majątkowego prawa autorskiego, uznaje się że doszło do udzielenia licencji.

2. CHARAKTERYSTYKA UMOWY LICENCYJNEJ

Umowa licencyjna jest umową nienazwaną (nie została stypizowana w części szczególnej kodeksu cywilnego), a zatem jej strony mogą – zgodnie z wyrażoną w art. 353 k.c. zasadą swobody umów – w znacznym stopniu w sposób dowolny ukształtować mający je łączyć w przyszłości stosunek zobowiązaniowy, a jedynym ograniczeniem jest, aby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie (takim aktem normatywnym jest u.p.a.p.p.) ani zasadom współżycia społecznego. Podmiotem udzielającym licencji (licencjodawcą) może być osoba, której przysługują autorskie prawa majątkowe lub licencjobiorca, któremu uprawniony z tytułu autorskich praw majątkowych w umowie licencyjnej zezwolił na udzielanie dalszych licencji, tj. sublicencji (art. 67 ust. 3 u.p.a.p.p.). Przedmiotem umowy licencyjnej jest najczęściej udzielenie licencjobiorcy uprawnienia do korzystania z chronionego utworu. Mając na uwadze art. 41 ust. 2 u.p.a.p.p., umowa powinna również określać pola eksploatacji, na których nastąpiło upoważnienie. Przyjmuje się, że te dwa elementy stanowią *essentialia negotii* umowy licencji [Barta i Markiewicz 2007, 21]. Niektórzy autorzy jako trzeci element wskazują również obowiązek określonego działania po stronie licencjodawcy polegający na umożliwieniu licencjobiorcy korzystania z przedmiotu licencji [Targosz i Włodarska-Dziurzyńska 2010, 86-87], chociaż zakres i charakter tego obowiązku nie jest wprost uregulowany w żadnym z przepisów ustawy.

W zależności od zakresu uprawnień licencjobiorcy ustawodawca rozróżnia w art. 67 ust. 2 u.p.a.p.p. licencje wyłączne i niewyłączne. Jeśli umowa zastrzega wyłączność na korzystanie z utworu w określony sposób, to jest to licencja wyłączna, natomiast jeżeli takiego zastrzeżenia nie ma i licen-

skich praw majątkowych. Zob. także: Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.

cdodawca ma możliwość udzielenia prawa do korzystania z utworu na tym samym polu eksploatacji, także innym osobom, to stosunek prawny łączący strony takiej umowy określany jest mianem licencji niewyłącznej. Ustawowe rozróżnienie prowadzi do następującego wniosku: może istnieć tylko jedna licencja wyłączna na korzystanie z danego utworu na określonym polu eksploatacji. Udzielenie każdej późniejszej licencji w takim samym zakresie powoduje przyznanie prawa dotkniętego wadą prawną. Licencjobiorca wyłączny może na podstawie art. 67 ust. 4 u.p.a.p.p. dochodzić w takiej sytuacji wobec późniejszego licencjobiorcy (zarówno wyłącznego, jak i niewyłącznego) roszczeń z tytułu naruszenia autorskich praw majątkowych pod warunkiem jednak, że umowa nie wyłącza tego uprawnienia [Barta, Czajkowska-Dąbrowska, Cwiakalski, i Traple 2005, 521]. Zgodnie z art. 67 ust. 5 u.p.a.p.p. w zw. z art. 73 § 1 k.c. licencja wyłączna powinna zostać udzielona w formie pisemnej *ad solemnitatem*. Gdyby ten wymóg nie został spełniony, przyjmuje się, że w większości przypadków można w drodze wykładni oświadczeń woli posiłkować się argumentacją, że strony zawarły umowę o udzielenie licencji niewyłącznej, która nie wymaga dla swojej ważności żadnej szczególnej formy (dopuszczalna jest konwersja nieważnej umowy licencji wyłącznej na ważną umowę licencji niewyłącznej) [Barta, Czajkowska-Dąbrowska, Cwiakalski, i Traple 2005, 522]. Za takim rozwiązaniem przemawia dodatkowo redakcja art. 67 ust. 2 u.p.a.p.p., który można interpretować jako tworzący ustawowe domniemanie udzielenia licencji niewyłącznej. Ponadto licencje niewyłączne mogą być udzielane wielokrotnie i równocześnie na tych samych polach eksploatacji, co w praktyce oznacza, że ten sam utwór może być wykorzystywany przez wielu licencjobiorców w tym samym czasie.

Umowa licencyjna z założenia ma charakter czasowy. Może być zawarta na czas oznaczony lub nieoznaczony. Zgodnie z art. 66 ust. 1 u.p.a.p.p. podstawowy czas trwania licencji wynosi pięć lat. Po upływie terminu uprawnienia licencyjne wygasają. Zgodnie z zasadą swobody umów strony mogą skrócić lub wydłużyć czas trwania umowy. Jednakże w przypadku wydłużenia czasu trwania umowy licencyjnej zawartej na czas oznaczony poza ustawowy okres pięciu lat traktuje się ją jako udzieloną na czas nieoznaczony z możliwością jej wypowiedzenia (art. 68 ust. 2 u.p.a.p.p.). W tej sytuacji, jeśli umowa nie stanowi inaczej, każda ze stron może ją wypowiedzieć z zachowaniem terminów umownych, a w razie ich braku na rok naprzód, na koniec roku kalendarzowego.

3. LICENCJOBIORCA O STATUSIE KOŚCIELNEJ OSOBY PRAWNEJ

W wyniku zawarcia umowy licencyjnej z twórcą lub innym podmiotem posiadającym autorskie prawa majątkowe do utworu, kościelna osoba prawna nabywa uprawnienie do korzystania z utworu, które z istoty rzeczy nie upoważnia do rozporządzania utworem na wszystkich polach eksploatacji⁸. Istotną kwestią jest tu konieczność skonkretyzowania w umowie licencyjnej poszczególnych pól eksploatacji. Niektórzy przedstawiciele doktryny skłaniają się ku rygorystycznej wykładni art. 41 ust. 2 u.p.a.p.p., zgodnie z którą względy interpretacji językowej nie upoważniają do odstąpienia od ustawowego wymogu wyraźnego i precyzyjnego określenia w treści umowy na jakich polach utwór może być eksploatowany. Posługują się przy tym argumentem, że dozwolona wykładnia treści umowy dokonywana w granicach zgodnego zamiaru stron i jej celu, o której mowa w art. 65 § 2 k.c., zgodnie z którym „w umowach należy raczej badać, jaki był zgodny zamiar stron i cel umowy, aniżeli opierać się na jej dosłownym brzmieniu”, nie może jednak zastępować wymieniania pól eksploatacji jako takich i ma jedynie służyć ich ewentualnemu doprecyzowaniu. Jeżeli zatem licencja nie wymienia jakiegoś pola eksploatacji, to znaczy, że brak ten był objęty wolą stron [Barta i Markiewicz 2011, 307]. Inni przedstawiciele doktryny, o których można powiedzieć, że są reprezentantami wykładni liberalnej, twierdzą natomiast, że gdy strony umowy nie określiły dokładnie, na czym ma polegać eksploatacja utworu, nic nie stoi na przeszkodzie, aby regułą wykładni wynikającą z art. 65 k.c. powiązać z art. 49 ust. 1. u.p.a.p.p., w szczególności, gdy występuje zgodność pól eksploatacji z charakterem i przeznaczeniem utworu oraz przyjętymi zwyczajami [Kępiński 2013, 594-96]. Przedstawiając powyższe stanowiska nie trudno zauważyć, że ich znaczenie dla pewności obrotu dobrami intelektualnymi zdecydowanie wykracza poza spór akademicki, albowiem utożsamienie się

⁸ Katalog przykładowych pól eksploatacji znajduje się w art. 50 u.p.a.p.p. Zgodnie z tym przepisem odrębne pola eksploatacji stanowią w szczególności: „1) w zakresie utrwalania i zwielokrotniania utworu – wytwarzanie określoną techniką egzemplarzy utworu, w tym techniką drukarską, reprograficzną, zapisu magnetycznego oraz techniką cyfrową; 2) w zakresie obrotu oryginałem albo egzemplarzami, na których utwór utrwalono – wprowadzanie do obrotu, użyczenie lub najem oryginału albo egzemplarzy; 3) w zakresie rozpowszechniania utworu w sposób inny niż określony w pkt 2 – publiczne wykonanie, wystawienie, wyświetlenie, odtworzenie oraz nadawanie i reemitowanie, a także publiczne udostępnianie utworu w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i w czasie przez siebie wybranym”.

z jednym z nich w istotny sposób może wpłynąć na ukształtowanie praw i obowiązków stron umowy licencyjnej, i to bez względu na to, czy nieprecyzyjność treści umowy licencyjnej w zakresie określenia pól eksploatacji utworu jest, czy nie jest zamierzona. Należy tu mieć na względzie, że choć kwestia ta dotyczy każdego uczestnika obrotu majątkowymi prawami autorskimi, to trudno nie podzielić poglądu, że w sposób szczególnie pełną przejrzystością w tym zakresie powinien być zainteresowany licencjobiorca o statusie kościelnej osoby prawnej, a więc podmiotu, który z natury rzeczy powinien przeciwdziałać powstawaniu sytuacji konfliktowych, dążąc do wypracowania rozwiązań o charakterze konsensualnym. Dlatego wydaje się zasadne, aby zarządcy kościelnych osób prawnych, kierując się tzw. zasadą ostrożności procesowej⁹, za wiodące przyjęli pierwsze z wyżej zaprezentowanych stanowisk, co w praktyce oznacza należytą dbałość o odpowiednio precyzyjną redakcję zapisów umowy licencyjnej (nawet gdyby była to licencja niewyłączna wskazane jest zachowanie formy pisemnej) w zakresie wymienienia poszczególnych pól eksploatacji licencjonowanego utworu. Dodatkowo wskazać należy na wymóg wynikający wprost z art. 41 ust. 4 u.p.a.p.p., zgodnie z którym strony mogą uczynić przedmiotem umowy licencyjnej jedynie te pola eksploatacji, które są znane w chwili jej zawierania. Jakikolwiek odmienne postanowienia umowne są z mocy prawa w tym zakresie nieważne. Nie niweczą one jednak samej umowy, która pozostaje nadal ważna.

Zważywszy, że umowa licencyjna może mieć charakter wewnątrzkościelny (interesujący jest tu *casus*: twórcą jest osoba życia konsekrowanego, która złożyła ślub ubóstwa w instytucie zakonnym a licencjobiorcą prowincja tegoż zakonu) na szczególną uwagę zasługuje wymóg zawarty w art. 41 ust. 3 u.p.a.p.p., zgodnie z którym strony nie mogą w umowie postanowić o przeniesieniu wszystkich utworów lub wszystkich utworów

⁹ „(...) ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych, mając na względzie cechy umów autorskich, tryb ich zawierania oraz podmioty zawierające te umowy przyjęła, że wprawdzie w umowie należy wyraźnie wymienić pola eksploatacji (art. 41 ust. 2 u.p.a.p.p.), jednakże w sytuacji, gdy nie określono sposobu korzystania z utworu, to powinien on być zgodny z charakterem i przeznaczeniem utworu oraz przyjętymi zwyczajami (art. 49 ust. 1 u.p.a.p.p.) (...). Zgodnie z art. 41 ust. 2 u.p.a.p.p. umowa o korzystanie z utworu obejmuje pola eksploatacji, wyraźnie w niej wymienione. Przyjąć należy, że pole eksploatacji określone w postaci *wykorzystania zdjęć na okładce tygodnika* precyzuje je wystarczająco, tak, aby pole eksploatacji uznać – według powołanego przepisu – za wyraźne (...).” Zob. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 2011 r., sygn. akt I CSK 450/10, <http://sn.pl/Sites/orzecznictwo/Orzeczenia2/I%20CSK%20450-10-1.pdf> [dostęp: 5.10.2016].

określonego rodzaju danego twórcy mających powstać w przyszłości. Konsekwencją naruszenia tego zakazu jest bezwzględna nieważność takich postanowień umownych. Gdyby natomiast zabronione postanowienia faktycznie wyczerpywały przedmiot umowy, to wówczas konsekwencją ich nieważności jest nieważność całej umowy.

Ustawodawca przewidział możliwość dość daleko idącej ingerencji w treść umowy licencyjnej. Jest ona oparta na prostej klauzuli: skoro w treści umowy licencyjnej strony czegoś nie postanowiły, to godzą się na regulację proponowaną przez ustawę. Szczególnie istotne znaczenie, uwzględniając nieodpłatność części umów licencyjnych z udziałem kościelnej osoby prawnej jako licencjobiorcy, może mieć ta ustawowa konstrukcja w odniesieniu do art. 43 ust.1 u.p.a.p.p., który wyraźnie stanowi, że „jeżeli z umowy nie wynika, że przeniesienie autorskich praw majątkowych lub udzielenie licencji nastąpiło nieodpłatnie, twórca przysługuje prawo do wynagrodzenia”. Jeśli więc w treści umowy brak jest wyraźnych postanowień wskazujących, że została ona zawarta pod tytułem darmym, to pierwotny zamysł ułożenia stosunku zobowiązaniowego może faktycznie dalece odbiegać od zamierzonego. *Ratio legis* tego przepisu jest tu nad wyraz oczywiste: priorytet ma ochrona autorskich praw majątkowych twórcy.

Jeżeli umowę licencyjną cechuje odpłatność, istotne znaczenie ma odpowiednio rozgraniczenie wynagrodzenia należnego twórcy za stworzenie i dostarczenie utworu oraz honorarium autorskiego za udzielenie licencji na korzystanie z utworu. Wskazane jest, aby w sposób wyraźny wyodrębnić w umowie, że wynagrodzenie należne twórcy obejmuje również honorarium za udzielenie licencji bądź też osobno podać wysokość wynagrodzenia za stworzenie i dostarczenie dzieła oraz za udzielenie licencji. Brak takich postanowień może wskazywać, że określone w niej wynagrodzenie (za stworzenie i dostarczenie dzieła) nie obejmuje wynagrodzenia autorskiego za udzielenie licencji, co oznacza, że twórca służy względem kościelnej osoby prawnej jako licencjobiorcy roszczeniem o jego zapłatę.

Kościelna osoba prawna powinna mieć też na względzie, że jeśli nabyła licencję na korzystanie z utworu od osoby nieuprawnionej, to jest ona prawnie bezskuteczna z uwagi na wadę prawną w postaci braku uprawnienia po stronie licencjodawcy. Nie można wtedy wykluczyć, że podmiot faktycznie posiadający autorskie prawa majątkowe do tego utworu wystąpi z roszczeniem do kościelnej osoby prawnej z tytułu naruszenia jego praw autorskich w związku z korzystaniem z utworu na podstawie wadliwej umowy licencyjnej. Podmiotowi kościelnemu będzie jednakże przysłu-

giwać na podstawie art. 471 k.c. odszkodowanie od nieuprawnionego licencjodawcy, w ramach którego będzie mógł uwzględnić poniesione straty i utracone korzyści (m.in. poniesione koszty postępowania przed sądem w związku z pozwem osoby uprawnionej o ochronę przysługujących jej majątkowych praw autorskich). Należy też mieć na względzie, że obarczona wadliwością umowa licencyjna nie gwarantuje kościelnej osobie prawnej możliwości korzystania w przyszłości z utworu w sposób niewadliwy. Aby tak się stało, konieczne będzie zawarcie niewadliwej umowy licencyjnej z podmiotem uprawnionym jako licencjodawcą.

ZAKOŃCZENIE

Prawne aspekty dotyczące przenoszalności majątkowych praw autorskich zyskują z roku na rok znaczenie zarówno w obrocie krajowym, jak i międzynarodowym. Kościelne osoby prawne powszechnie nabywają autorskie prawa majątkowe nie tylko do utworów wyrażonych słowem, czy dzieł sztuki plastycznej, przeznaczonych do obiektów sakralnych, ale coraz częściej także do utworów współczesnych sztuk wizualnych.

W gestii podmiotów kościelnych leży zagwarantowanie sobie prawa do korzystania z nabywanych autorskich praw majątkowych do utworów w sposób niewadliwy i prawnie skuteczny (m.in. warunkiem *sine qua non* skuteczności umowy licencyjnej jest wyraźne wskazanie w jej treści pól eksploatacji utworu), aby ustrzec się niepotrzebnych kontrowersji w odniesieniu do praw licencjodawcy i ewentualnie praw osób trzecich. Mając na względzie, że w przypadku dzieł przeznaczonych na cele kultu religijnego nie została wyłączona ochrona majątkowych praw autorskich oraz to, że nie ma tu znaczenia fakt działania w dobrej lub złej wierze, pożądane jest, aby kościelne osoby prawne przy zawieraniu umów licencyjnych kierowały się wskazaniem Instrukcji Konferencji Episkopatu Polski *w sprawie zarządzania dobrami doczesnymi Kościoła*¹⁰, która została przyjęta przez Radę Biskupów Diecezjalnych w dniu 25 sierpnia 2015 r. na Jasnej Górze, a w szczególności treścią jej pkt 4.2.: „Kościelne osoby prawne i kościelne jednostki organizacyjne biorąc udział w obiegu gospodarczym (podejmując inwestycje, nawiązując współpracę z partnerami gospodarczymi, prowa-

¹⁰ Konferencja Episkopatu Polski, Instrukcja *w sprawie zarządzania dobrami doczesnymi Kościoła* (25.08.2015), http://episkopat.pl/wp-content/uploads/2016/04/INSTRUKCJA_dobra_doczesne.pdf [dostęp: 5.10.2016].

dząc działalność gospodarczą, wybierając formy lokowania kapitału, itp.) muszą stosować się do wszystkich obowiązujących przepisów prawa kanonicznego i prawa polskiego oraz poddać się szczególnym kryteriom etycznym. W tym celu należy dochować niezbędnej staranności, by wszystkie zawierane umowy przez kościelne osoby prawne i jednostki organizacyjne były ważne na gruncie prawa polskiego i skutecznie chroniły ich interesy (por. kan. 1290 KPK)”.

BIBLIOGRAFIA

Źródła prawa

- Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus (18.10.1990), AAS 82 (1990), s. 1045-363; tekst polski w: Kodeks Kanonów Kościołów Wschodnich promulgowany przez papieża Jana Pawła II, tł. L. Adamowicz, M. Dyjakowska, Wydawnictwo Archidiecezji Lubelskiej Gaudium, Lublin 2002.
- Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus (25.01.1983), AAS 75 (1983), pars II, s. 1-317; tekst polski w: Kodeks Prawa Kanonicznego, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Pallottinum, Poznań 1984.
- Konferencja Episkopatu Polski, Instrukcja w sprawie zarządzania dobrami doczesnymi Kościoła (25.08.2015). http://episkopat.pl/wp-content/uploads/2016/04/INSTRUKCJA_dobra_doczesne.pdf [dostęp: 5.10.2016].
- Konkordat między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską, podpisany w Warszawie dnia 28 lipca 1993 r., Dz. U. z 1998 r., Nr 51, poz. 318.
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, Dz. U. z 2016 r., poz. 666 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny, Dz. U. z 2017 r., poz. 459.

Orzecznictwo

- Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 czerwca 2015 r., sygn. akt SK 32/14. <http://trybunal.gov.pl/rozprawy-i-ogloszenia-orzeczen/wyroki-i-postanowienia/art/8389-prawo-autorskie-ochrona-majatkowych-praw-autorskich-odszkodowanie> [dostęp: 5.10.2016].
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 2011 r., sygn. akt I CSK 450/10. <http://sn.pl/Sites/orzecznictwo/Orzeczenia2/I%20CSK%20450-10-1.pdf> [dostęp: 5.10.2016].

Literatura

- Adamowicz, Leszek, i Mirosław Kawa. 2000. „Zobowiązania Kościoła katolickiego w zakresie ochrony praw autorskich.” W *Przesłanie chrześcijańskie a mass media. Aspekty prawnokanoniczne. Materiały spotkania wykładowców prawa kanonicznego (WSD OO. Redemptorystów, Tuchów, 7-8 kwietnia 1999 r.)*, red. Adam Kaczor, 51-55. Lublin: Wydział Prawa Kanonicznego i Świeckiego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Katedra Teologii i Norm Ogólnych Prawa Kanonicznego.
- Barta, Janusz, i Ryszard Markiewicz. 2007. „Obowiązek wymienienia pól eksploatacji w umowie licencyjnej.” *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego* 4:15-28.
- Barta, Janusz, Monika Czajkowska-Dąbrowska, Zbigniew Cwiąkalski, Ryszard Markiewicz, i Elżbieta Traple. 2005. *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*. Kraków: Zakamycze.
- Barta, Janusz, i Ryszard Markiewicz. 2016. *Prawo autorskie*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska.
- Góralski, Wojciech, i Andrzej Pieńdyk. 2000. *Zasada niezależności i autonomii państwa i Kościoła w konkordacie polskim z 1993 roku*. Warszawa: Wydawnictwo UKSW.
- López Alarcón, Mariano. 2011. „Dobra doczesne Kościoła.” W *Codex Iuris Canonici. Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz. Powszechne i partykularne ustawodawstwo Kościoła katolickiego. Podstawowe akty polskiego prawa wyznaniowego*. Edycja polska na podstawie wydania hiszpańskiego, red. Piotr Majer, 929-82. Kraków: Wolters Kluwer Polska.
- Targosz, Tomasz, i Karolina Włodarska-Dziurzyńska. 2010. *Umowy przenoszące autorskie prawa majątkowe*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska.

Kościelna osoba prawna jako licencjobiorca autorskich praw majątkowych

Streszczenie

Kościelne osoby prawne, nabywając na podstawie umowy licencyjnej autorskie prawa majątkowe, powinny, zgodnie z kan. 1290 w zw. z kan. 22 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r. przestrzegać ustawy o *prawach autorskich i prawach pokrewnych*. Ochrona praw twórcy do otrzymania wynagrodzenia autorskiego z tytułu korzystania z utworu naukowego, literackiego, architektonicznego, czy też z zakresu współczesnych sztuk wizualnych, traktowana jest priorytetowo przez polskiego ustawodawcę. Licencjobiorca utworu, mający status podmiotu kościelnego, jest traktowany na tych samych zasadach, jak każdy inny uczestnik obrotu autorskimi prawami majątkowymi. Brak umowy licencyjnej lub jej nieprawidłowa konstrukcja (np. nieprecyzyjne określenie pól eksploatacji utworu) są nie tylko sprzeczne z prawem majątkowym Kościoła, ale – jako niezgodne z wyżej wymienioną ustawą – narażają kościelną osobę prawną na sankcję zapłaty sumy pieniężnej w wysokości odpowiadającej dwukrotności należnego twórcy honorarium autorskiego.

Słowa kluczowe: kościelna osoba prawna; majątkowe prawa autorskie; licencjobiorca; utwór; wynagrodzenie twórcy

Ecclesial Legal Entity as a Licensee of Royalties

S u m m a r y

Ecclesial legal entities purchasing royalties basing on a license agreement according to can. 1290 as well as can. 22 of the 1983 Canon Law Code shall comply with copyright regulations of the Act on Copyright and Related Rights applicable in Poland. Protection of authors' remuneration rights for the use scientific, literary, architectural or contemporary visual arts work is treated by the Polish legislator as a priority. The licensee of a copyright work having the status of an ecclesial entity is treated on the same basis as any other participant in authors' rights trade. Lack of a licence agreement or its improper structure (for instance, inaccurate determination of the fields of use) does not only conflict with the Church property rights, but also an ecclesial legal entity can be subject to fines in the amount up to twofold author's remuneration, being unlawful according to the above-mentioned regulations.

Key words: ecclesial legal entity; royalties; licensee; (copyright) work; remuneration of authors

Information about Author: MICHAŁ SKWIERCZYŃSKI, J.C.L. – Ph.D. student, Department of Canon Law and Religious Law, Institute of Pastoral Theology of Pontifical Faculty of Theology in Wrocław; ul. Katedralna 9, 50-328 Wrocław, Poland; e-mail: mskwierczynski@wp.eu